

مقدمات روزنامه‌نگاری

سیروس رومی

انتشارات تخت جمشید

با همکاری اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی استان فارس

سرشناسه	:	رومی، سیروس، ۱۳۲۳ -
عنوان و نام پدیدآور	:	مقدمات روزنامه‌نگاری / سیروس رومی.
مشخصات نشر	:	شیراز: تخت جمشید، ۱۳۹۵.
مشخصات ظاهری	:	۱۲۰ ص.
شابک	:	۹۷۸-۶۰۰-۲۸۳-۲۰۳-۰
وضعیت فهرست نویسی	:	فیا
یادداشت	:	کتابنامه: ص. ۱۲۰ - ۱۲۰
موضوع	:	روزنامه‌نگاری
موضوع	:	Journalism
موضوع	:	خبرنگاران و خبرنگاری
موضوع	:	Reporters and reporting
رده بندی کنگره	:	PN ۴۷۷۵٫۹۵م۷ ۱۳۹۵
رده بندی دیویی	:	۰۷۰/۴
شماره کتابشناسی ملی	:	۳۳۶۰۰۲۴

مقدمات روزنامه‌نگاری

سیروس رومی

ناشر: تخت جمشید ■ نوبت چاپ: ۱۰۰۰، ۱۳۹۵

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۲۸۳-۲۰۳-۰ ■ شمارگان: ۱۰۰۰

صفحه آرا: مریم رعیتی ■ طراح جلد: مهسا عماد

چاپ و صحافی: فخر ایران

قیمت: ۱۰۰۰۰ تومان

مرکز نشر: شیراز، خیابان پیروزی، انتشارات تخت جمشید، تلفن: ۰۷۱-۳۲۲۴۵۴۰۱

مرکز پخش: انتشارات قشقایی، تلفن: ۰۷۱-۳۲۲۲۶۲۷۰

Web Site: www.parsnashr.ir

E-mail: nashershiraz@yahoo.com

فهرست مطالب

فصل ۱: ارتباط	۱۳
اهمیت ارتباط	۱۴
تعریف ارتباط	۱۴
فرستنده	۱۶
گیرنده	۱۷
پیام	۱۷
وسیله‌ی ارتباطی	۱۷
بازخورد	۱۷
موانع ارتباطی	۱۷
فصل ۲: مطبوعات	۱۹
روزنامه	۱۹
گستره‌ی توزیع	۲۱
نام روزنامه	۲۱
انواع نشریات از نظر شکلی	۲۱
تقسیم‌بندی محتوایی نشریات	۲۳
روزنامه‌نگار کیست؟	۲۴
فصل ۳: مراحل صدور امتیاز نشریه	۲۵
مدیر مسئول	۲۷
نام نشریه	۲۸

فصل ۴: عوامل انسانی مؤثر در نشریات	۲۹
الف) بخش هنری	۳۰
ب) بخش فنی	۳۲
ج) گروه تجهیزات	۳۳
د) بخش اداری	۳۴
فصل ۵: خبر	۳۵
نگارش خبر	۴۰
عناصر خبر	۴۱
خبر خوب چیست؟	۴۳
ساختار حرفی	۴۳
ارزش‌های خبری	۴۳
تازگی	۴۴
مجاورت	۴۴
در برگیری	۴۵
شهرت	۴۵
شگفتی یا استثنا	۴۵
برخورد و درگیری	۴۶
فراوانی و تعداد	۴۶
یادآوری	۴۷
فصل ۶: سبک‌های خبرنگاری	۴۹
لید چیست؟	۵۰
خبر محض	۵۱
خبر نرم	۵۱
سبک هرم وارونه	۵۲
سبک تاریخی	۵۲
سبک پایان شگفت‌انگیز	۵۳
سبک ساعت شنی	۵۳
سبک وال استریت ژورنال	۵۳
«نات گراف» چیست؟	۵۳
سبک بازگشت به گذشته	۵۳

۵۵	فصل ۷: تیتتر
۵۵	اهداف تیتتر
۵۶	انواع تیتتر از نظر محتوایی
۵۷	اجزای یک تیتتر
۵۹	فصل ۸: مصاحبه
۵۹	تعریف مصاحبه
۵۹	انواع مصاحبه
۶۰	مصاحبه یک نفر با یک نفر (فردی)
۶۰	مصاحبه یک نفر با چند نفر (گروهی)
۶۱	مصاحبه چند نفر با یک نفر
۶۱	مصاحبه‌های روبرو در
۶۱	مصاحبه کتبی
۶۱	مصاحبه تلفنی
۶۱	کنفرانس مطبوعاتی
۶۱	مصاحبه هدایت‌شونده
۶۲	مصاحبه‌های آزاد
۶۲	مصاحبه‌های ترکیبی هدایت شده و آزاد
۶۲	مصاحبه عمقی
۶۲	مصاحبه گسترده (سطحی)
۶۳	مراحل تهیه یک مصاحبه
۶۵	فصل ۹: گزارش
۶۶	تعریف گزارش
۶۷	اهمیت گزارش
۶۸	ویژگی‌های گزارشگر
۶۸	انواع گزارش
۶۹	گزارش خبری
۷۰	گزارش تحقیقی
۷۰	گزارش از مکان
۷۱	گزارش از شخص
۷۲	گزارش علمی

۷۲	گزارش تصویری یا مصور
۷۳	سفرنامه (گزارش سفر)
۷۴	گزارش تبلیغاتی (رپرتاژ آگهی)
۷۴	گزارش ورزشی
۷۷	فصل ۱۰: خصوصیات خبرنگاران
۷۸	سردبیر
۸۱	فصل ۱۱: گرافیک در مطبوعات
۸۲	صفحه‌آرایی چیست؟
۸۳	گرید در صفحه‌آرایی
۸۳	صفحه‌آرایی در روزنامه
۸۴	صفحه اول روزنامه
۸۴	انواع صفحه‌آرایی
۸۵	کلیات صفحه‌آرایی
۸۷	فصل ۱۲: ویرایش؛ بهتر بنویسیم
۸۷	بهتر بنویسیم
۸۷	حذف القاب، مقام
۸۸	جمع بستن
۹۰	«را»
۹۰	«می»
۹۰	«است»
۹۱	کلمه‌های مرکب
۹۱	«هاء» تانیث
۹۱	تنوین
۹۲	کلمه‌های جمع
۹۲	به قول معروف
۹۲	«به» و «برای»
۹۲	حذف قرینه
۹۳	حشو
۹۳	کژتابی
۹۳	گذاردن و گزاردن

۹۴	املا و انشاء
۹۴	فارسی نوشتن
۹۴	هیچ
۹۵	ثبت
۹۵	خطاهای کاربردی
۹۵	گرتبرداری
۹۵	اسامی عربی
۹۶	واژه‌های اضافی
۹۶	عبارت‌های مهم
۹۷	عددنویسی
۱۰۰	نشانه‌گذاری
۱۰۷	فصل ۱۳: موادی از قانون مطبوعات
۱۰۷	فصل اول: تعریف و مشخصات مطبوعات
۱۰۹	فصل دوم: شرایط صدور پروانه و مجوز انتشار نشریه
۱۱۱	فصل سوم: تکالیف صاحبان پروانه و مدیران مسئول مطبوعات
۱۱۲	فصل چهارم: سایر مقررات
۱۱۵	فصل ۱۴: نگاهی کوتاه به تاریخ روزنامه‌نگاری
۱۱۶	روزنامه‌نگاری در ایران
۱۱۹	منابع و معرفی کتاب‌های مورد استفاده دانشجویان

به نام خداوند لوح و قلم

دیباچه

خبرنگاران جان رسانه هستند

روزنامه‌ها جذابیتی خاص و نافذتی دارند که دست از سر روزنامه‌نگاران برنمی‌دارند. می‌تواند این هم باشد که روزنامه‌نگاران راستین دست از سر روزنامه‌ها برنمی‌دارند. رسانه‌های ماندگار، دنیایی تو در تو را جادویی دارند. دنیایی پر لایه و هر لایه دارای اعجاب، متنوع و اما سخت و صعب. تضاد است در استداشته‌نی و این‌که کار هر کس نیست که بتواند وارد گستره‌ی اطلاع‌رسانی بشود و بماند. چرا؟

برای این‌که خود باید ذاتاً روزنامه‌نگار باشد. استعداد برایش داشته باشد و تمایل کار در روزنامه را با تمام وجود بپذیرد. آگاهانه هم بپذیرد.

روزنامه‌نگار باید دارای گنجینه‌ی واژگانی پر و پیمان بوده و دلم را شناسد. با جمله مانوس باشد و راحت بنویسد، آن‌چنان‌که آشنا و ناآشنا، خودی و بی‌خودی، رازهای نهفته در سطر سطر نوشته را به ادراکی درست در تحلیل و بررسی جوهره‌ی مفهوم و معنا بنشیند.

روزنامه‌نگار باید تسلط و آگاهی همه‌جانبه‌ای به رویدادهای اجتماعی داشته، سیاست را بفهمد و دولت‌ها را بشناسد. حس خوبی از هنر و اندیشه داشته باشد و از منظره‌ی فرهنگی به قضایا نگاه کند. به کوچه پس کوچه‌های اقتصاد آشنا و حداقل گاه‌گاه از آن گذر کرده باشد. با میادین و سالن‌های ورزشی غریبه نباشد.

این اوصاف را برای روزنامه‌نگاران بومی و شهرستانی آوردم که در پایتخت امروز خبرنگاران تخصصی عمل می‌کنند و هر کدام در حد کارشناسی در حوزه فعالیت خود

سواد دارند. خبرنگار شهرستان‌ها می‌دانند باید آچارفرانسه باشند و هر پیچ و مهره‌ای را باز و بسته کنند.

سخت است، می‌دانم و گفته‌اند و من نیز تأکید می‌کنم.

روزنامه‌نگار باید قانع باشد. روزنامه‌نگار آن‌چنان درآمدی ندارد که بتواند حداقل یک زندگی نسبتاً مرفه را برای خود و خانواده‌اش بسازد. محدود افرادی هستند که می‌توانند اما همه نه.

خبرنگاران نمی‌توانند برای خود و زندگی شخصی‌اشان از پیش برنامه‌ریزی داشته باشند که حادثه خبر نمی‌کند. واقعه‌ها بی‌خبر می‌آیند. اما سرشار از خبر هستند و باید خبرنگار در قلب حادثه با رویدادها باشد. حضور در میان منابع خبری نه دشوار که خطرناک است. گاهی جان بر کف به میان باید رفت. مثل صارمی و صارمی‌ها.

باز می‌گویم کار روزنامه‌نگاری سخت است. واژه‌ها زیبا هستند، اما ایهام دارند. چند رویه‌اند. چند خوانشی و چند معنی هستند. درون‌ها و بیرونی دارند و گاه به دل بعضی‌ها خوش نمی‌نشیند و اگر این بعضی‌ها قلم‌نشان باشند آن صعوبت و دشواری که بر آن تأکید کردم رخ می‌نماید، اگر حتی حق گفته باشند.

هیچ‌کس نیست که به آزادی روزنامه‌نگار اشاره ندهد. اما همین‌ها گاه از یک مقاله، یک گزارش یک خبر و حتی یک تیتیر چنان از کوره در می‌روند که آرام‌ترین عکس‌العمل آن‌ها شکایت است و در روزنامه‌ای را قفل زدن. شده که روزنامه را پاره‌پاره می‌کنند و در عصبانیت‌هایشان باورهای «آزادی روزنامه‌نگار» رنگ می‌بازد.

بسیارند که قانون را خوانده‌اند، قانون اساسی را، قانون مطبوعات را، اما قانون آن‌ها حکم دیگری می‌کند. مثلاً خبرنگار را به محل حادثه راه نمی‌دهند. یا از خبرنگار می‌خواهند آن‌چه را که آن‌ها می‌گویند بنویسند.

پس چکار باید کرد؟

– باید عاشق بود!

عاشق انسان، عاشق آزادی، عاشق وطن، عاشق توسعه، عاشق اصلاح، عاشق تغییر. عاشق روزهای خوب و خوش برای مردم. برای آگاهی آنان که تو برای همین زندگی می‌کنی. اصلاً زندگی‌ات را روی این باور گذاشته‌ای.

این کلیت روزنامه‌نگاری است. چند بند از بندهای شرایط خبرنگاری، خبرنگارانی که در خط مقدم جبهه‌ی آگاهی در تقابل با ناآگاهی می‌جنگند. جنگی که جنگ افزایش قلم است که کلمه‌ها را شلیک می‌کند با طعمی از فرهنگ و مهربانی اما دادخواه و ظلم‌ستیز روزنامه‌ها قلب تپنده‌ی انقلاب رسانه‌ای هستند و به قول خبرنگاری خبرنگاران جان روزنامه‌ها هستند.

پس

آن کس که می‌ماند عاشق است.

و اما این کتاب که نمونه‌هایی زیاد از آن در بازار است، برای کسانی نوشته شده که تمایل دارند اطلاعات کلی از حوزه رسانه‌ها داشته باشند. در این کتاب سعی شده تمامی موارد لازم جهت ورود به دنیای مطبوعات و رسانه‌ها مطرح کرده و باقی را بگذارد برای کلاس‌های تخصصی.

نویسنده هیچ ادعایی ندارد این کتاب تنها مفتاح قفل رسانه است. ورود به گستره‌ی وسیع و پیچ در پیچ آن نیازمند مطالعه و کسب تجربه است.

امید که این دفتر بتواند برای جوانان و علاقه‌مندان چراغی فرا راه آن‌ها باشد.

سیروس رومی

مرداد ۱۳۹۵